

Podela živog sveta na zemlji

Prema najnovijoj podeli živi svet na zemlji se deli u tri grupe organizama:

I. Archaea (jako primitivne forme bakterija)

II. Eubacteria (ostale forme bakterija)

III. Eukariota (organizmi sa jednom ili više eukariotskih ćelija):

1. Regnum Protista (organizmi sa jednom eukariotskom ćelijom)

2. Regnum Fungi (gljive)

3. Regnum Plantae (biljke)

4. Regnum Animalia (životinje)

Virusi nisu obuhvaćeni ovom podelom

U okviru Animalia zglavkari (Arthropoda) su jedno od kola kome pripada klasa Insecta (insekti)

Sistematika insekata

Klasa Insecta

Podklasa Apterygota

Red Protura

Red Collembola

Red Diplura

Red Thysanura

Podklasa Pterygota

Exopterygota

Red Ephemeroptera

Red Odonata

Red Blattodea (=Dictyoptera)

Red Isoptera

Red Mantodea

Red Zoraptera

Red Grylloblattodea

Red Dermaptera

Red Plecoptera

Red Orthoptera

Red Phasmatodea

Red Embioptera

Red Psocoptera

Red Mallophaga

Red Anoplura

Red Hemiptera (=Heteroptera)

Red Homoptera

Red Thysanoptera

Endopterygota

Red Megaloptera

Red Raphidioptera

Red Neuroptera

Red Coleoptera

Red Strepsiptera

Red Mecoptera

Red Siphonaptera (Aphaniptera)

Red Diptera

Red Trichoptera

Red Lepidoptera

Red Hymenoptera

Orthoptera: Gryllotalpidae

Gryllotalpa vulgaris - rovac

Hraniteljke: svaštojed (omnivor).

Rasprostranjenje: cela Evropa.

Generacija: jednogodišnja

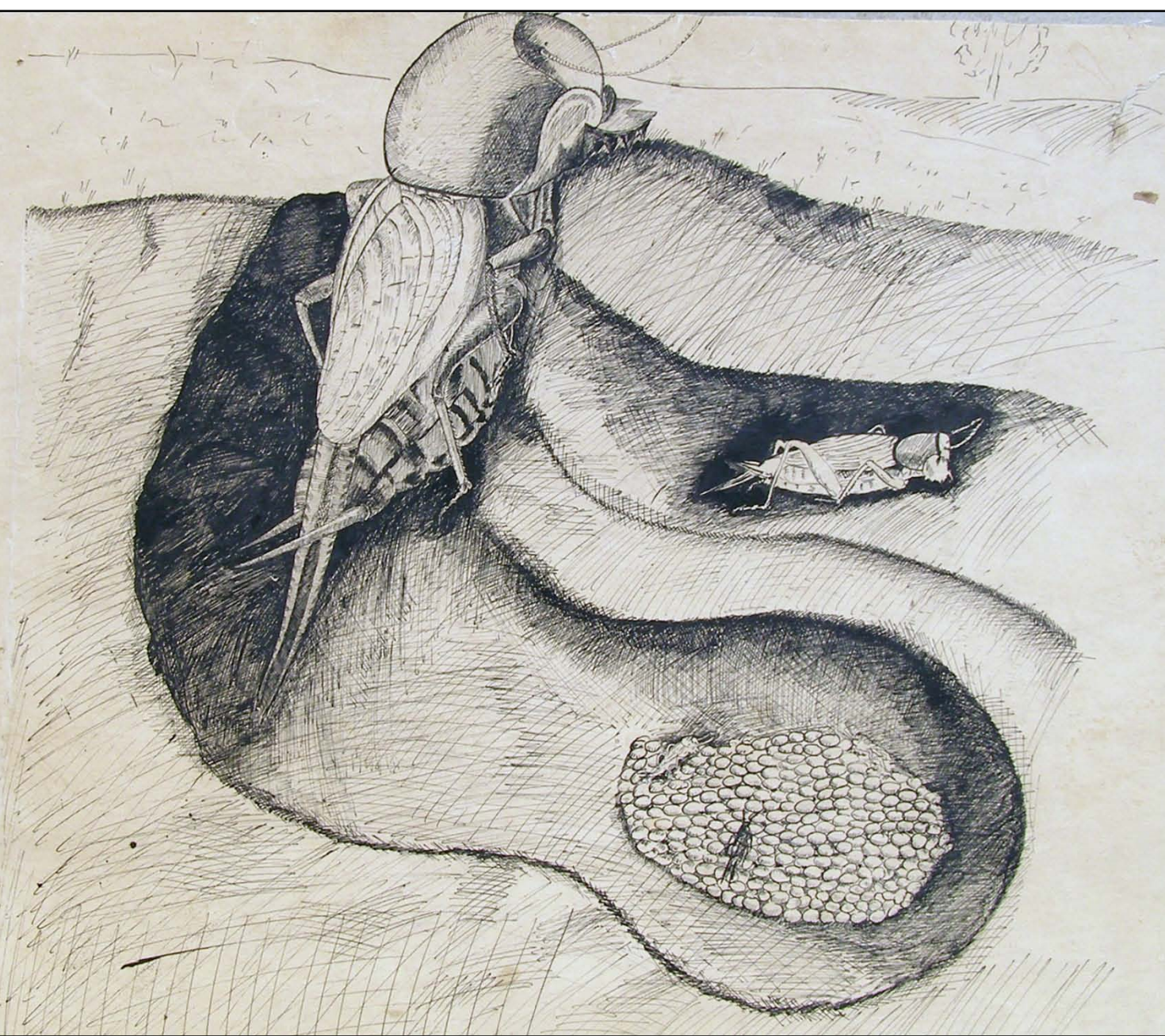
Rojenje: noću u toku maja i juna. Mužjaci i ženke imaju sposobnost letenja u vreme parenja. Fotofilna vrsta.

Polaganje jaja: 200 – 300 (maksimalno 600) u legla u zemlji na dubini 10 – 20 cm (max 1 m).

Larva: VI stupnja. Do 2. presvlačenja živi u leglu, kasnije samostalno

Prezimljavanje: larva IV stupnja.

Dužina života imaga: nekoliko godina.

Polaganje jaja: 200 – 300 (maksimalno 600) u legla u zemlji na dubini 10 – 20 cm (max 1 m).

Hraniteljke: svaštojed (omnivor).

Rasprostranjenje: cela Evropa.

Generacija: jednogodišnja

Rojenje: noću u toku maja i juna. Mužjaci i ženke imaju sposobnost letenja u vreme parenja. Fotofilna vrsta.

Polaganje jaja: 200 – 300 (maksimalno 600) u legla u zemlji na dubini 10 – 20 cm (max 1 m).

Larva: VI stupnja. Do 2. presvlačenja živi u leglu, kasnije samostalno

Prezimljavanje: larva IV stupnja.

Dužina života imaga: nekoliko godina.

Značaj: štetočina u poljoprivredi i šumarstvu. Velike štete prčinjava u rasadnicima gde u potrazi za hranom (grčice, larve surlaša, žičane crve, larve Tipulidae i dr.) preseca žilice mladih biljaka.

Suzbijanje:

mehanički: ubijanje pojedinačnih primeraka pri prekopavanju zemljišta, traženje i uništavanje gnezda, kopanje rupa sa stajskim đubretom.

hemijski: primena zemljišnih insekticida.

Homoptera: Adelgidae (hermesi)

Homoptera: Adelgidae (hermesi)

U svetu ima oko 30 vrsta.

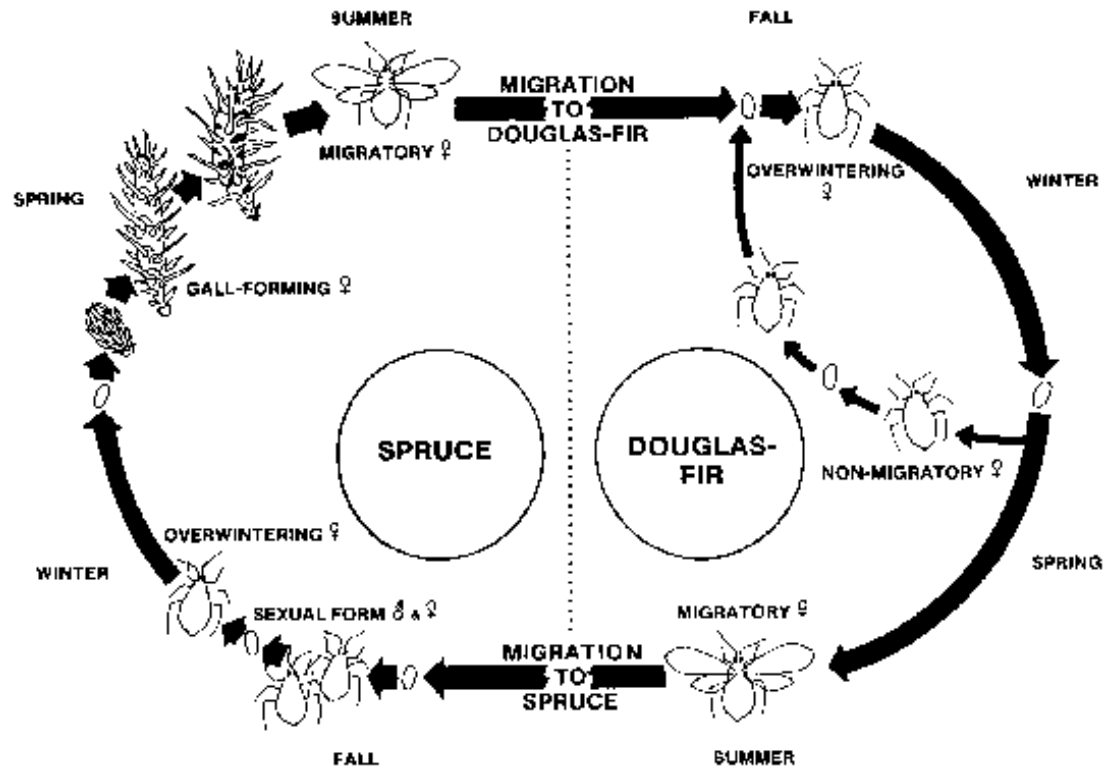
Sitni insekti

larva

krilata forma (4 – 6 mm)

Imaju komplikovan ciklus razvića. Većina ima glavnog i sporednog domaćina. Potpun ciklus razvića obavlja se na glavnom i sporednom domaćinu, traje 2 godine i ima 5 generacija (*fundatrix*, *allata migrans* - *cellaris*, *hiemosistens*, *allata*, *sexupare* – *remigrans allata*, *sexuales*).

Na glavnom domačinu hermesi stvaraju gale a na sporednom bele voštane prevlake.

A close-up photograph of a pine cone scale insect, Physokermes piceae, on a pine cone scale. The scale is a reddish-brown, oval-shaped structure with a small, dark, circular opening. The insect is a tiny, dark, oval-shaped creature with a small, dark, circular opening on its back. The background shows the texture of the pine cone scales and some green pine needles.

Hemiptera: Coccidae

Physokermes piceae
smrčin lažni štitaš

A close-up photograph of a brown, spherical pine cone scale insect (Coccinellidae) attached to a pine needle. The insect has a textured, slightly cracked surface and is surrounded by other similar insects on the needle. The background shows more pine needles and a pine cone scale.

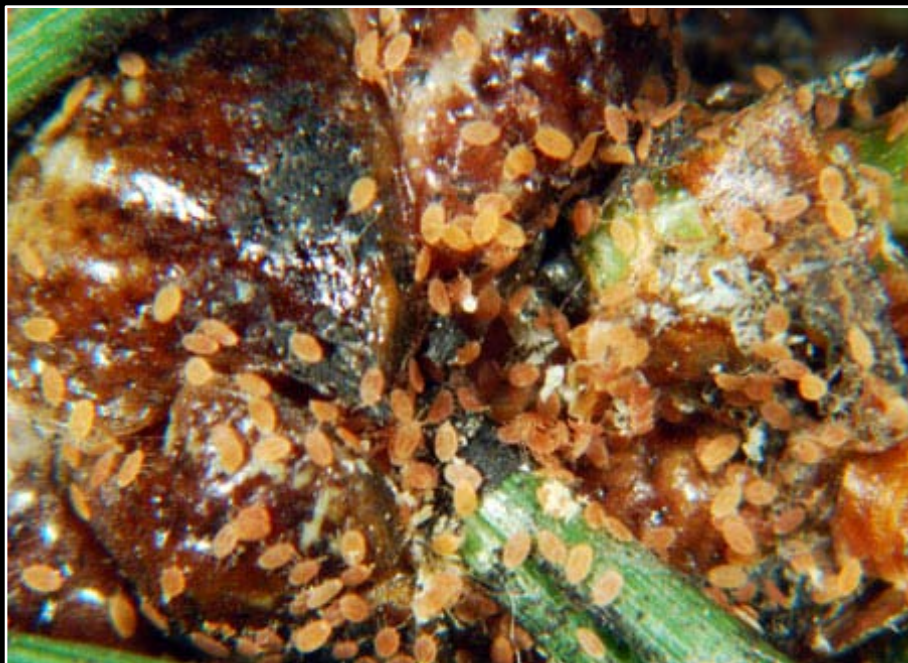
Hraniteljke: *Picea*

Rasprostranjenje: Evropa i Severna Amerika

Generacija: jednogodišnja

Rojenje: kraj aprila, prva polovina maja. Istovremeno se javljaju mužjaci i ženke

Polaganje jaja: 600 do 2000 (od kraja aprila do početka juna)

Larve: javljaju se tokom jula. Od sredine avgusta do sredine septembra se presvlače i kao larve II stupnja odlaze na prezimljavanje najčešće na vrhovma grančica ispod pupoljaka. Larve I i II supnja hrane se sisanjem sokova na četini. Rano u proleće larve ženki odlaze u pazuhe grančica tu se fiksiraju i potom se intenzivno hrane do pojave imaga. Larve mužjaka odlaze na četine i tu završe razviće dajući imaga.

Značaj: fiziološka štetočina
Suzbijanje: hemijsko suzbijanje

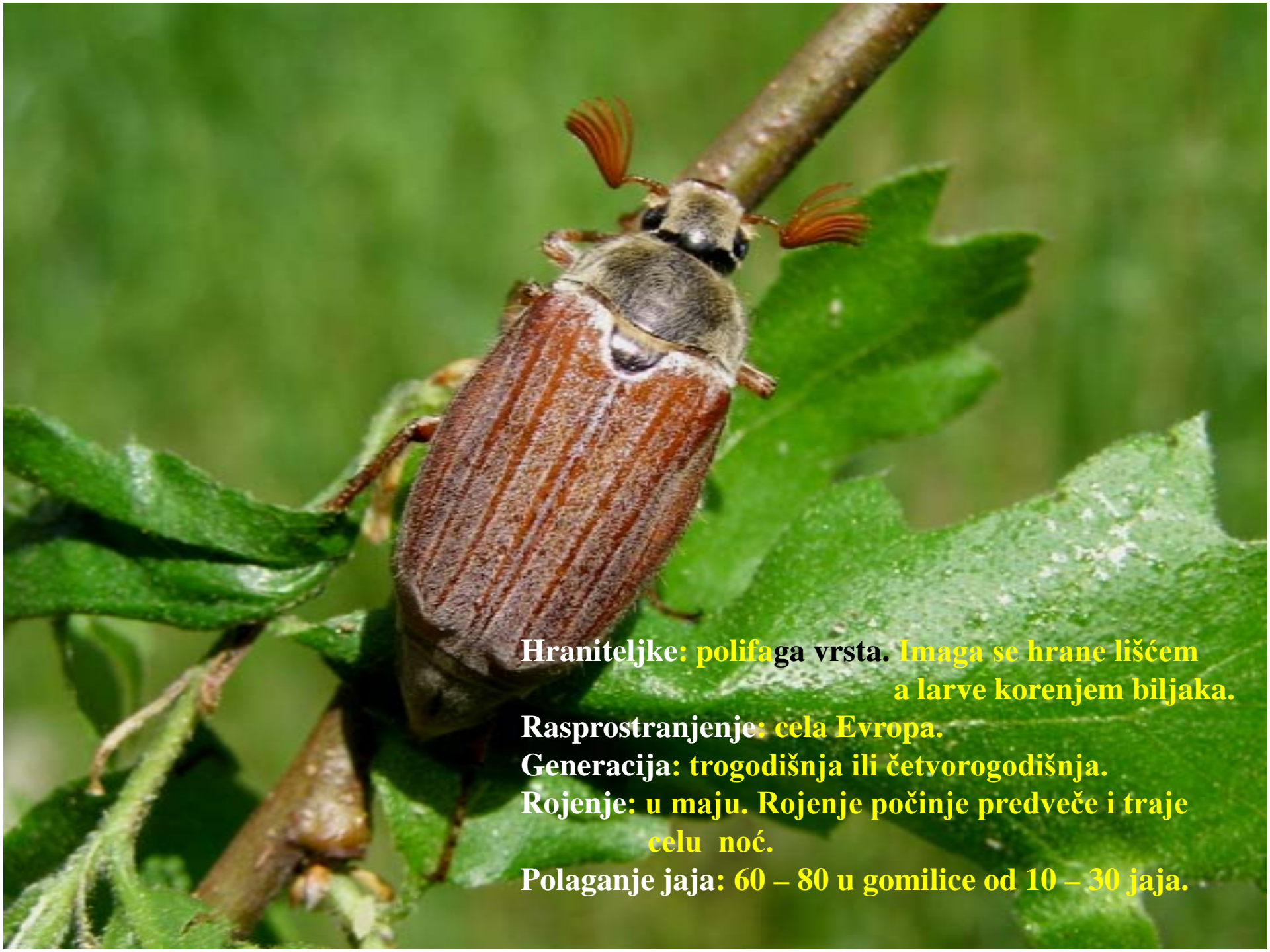
Coleoptera: Scarabeidae (listorošci)

Melolontha melolontha
majski gundelj

Larva – grčica

**Hraniteljke: polifaga vrsta. Imaga se hrane lišćem
a larve korenjem biljaka.**

Rasprostranjenje: cela Evropa.

Generacija: trogodišnja ili četvorogodišnja.

**Rojenje: u maju. Rojenje počinje predveče i traje
celu noć.**

Polaganje jaja: 60 – 80 u gomilice od 10 – 30 jaja.

Značaj: štetan je kao imago i kao larva. Imago brsti lišće, a larve izgrizaju korenje biljaka.

Suzbijanje:

Preventivne mere: održavanje gustog sklopa, prisustvo podrasta, sadnja u jesen u gundeljevoj godini.

Mehaničke mere: sakupljanje grčica prilikom obrade zemljišta, stresanje i sakupljanje imaga.

Hemijske mere: suzbijanje imaga sredstvima za folijatno tretiranje i larava zemljišnim insekticidima.

Coleoptera: Elateridae (skočibube)

larve Elateridae

Coleoptera: Elateridae (skočibube)

Hraniteljke: polifage. Imaga nekih vrsta se hrane delovima cveta ili korom mladih izbojaka. Larve se hrane mrtvim natrulim drvetom, korenjem biljaka ili drugim insektima.

Polaganje jaja: ženka polaže jaja (50 – 300) u zemlju ili trule panjeve i leževinu.

Coleoptera: Elateridae (skočibube)

Lutke: javljaju se od juna do avgusta u lutkinim kolevkama u zemlji na dubini oko 30 cm.

Imaga: prezimljavaju u lutkinim kolevkama i izlaze u proleće ili leto sledeće godine.

Značaj: izgrizanjem žila pričinjavaju štetu na mladim biljkama u rasadniku. Hrane se i semenom.

Coleoptera: Elateridae (skočibube)

Suzbijanje:

Mehaničke mere: sakupljanje prilikom obrade zemljišta, iskopavanje napadnutih biljaka sa zemljom oko njih, postavljanje mamaca biljaka (zelena salata, krompir, šargarepa).

Hemijske mere: suzbijanje larava zemljišnim insekticidima.

Coleoptera: Cerambycidae (strižibube)

Velika hrastova strižibuba *Cerambyx cerdo*

Hraniteljke: polifaga vrsta (prvenstveno vrste roda *Quercus*, ređe *Fagus*, *Castanea*, *Juglans*, *Carpinus*, *Ulmus*, *Malus*)

Rasprostranjenje: cela Evropa, Kavkaz, Mala Azija, severna Afrika.

Generacija: trogodišnja ili četvorogodišnja.

Rojenje: krajem maja i u junu.

Polaganje jaja: u pukotine kore starih vitalnih stabala (primarna štetočina). Jedna ženka polaži oko 100 – 150 jaja (max 450).

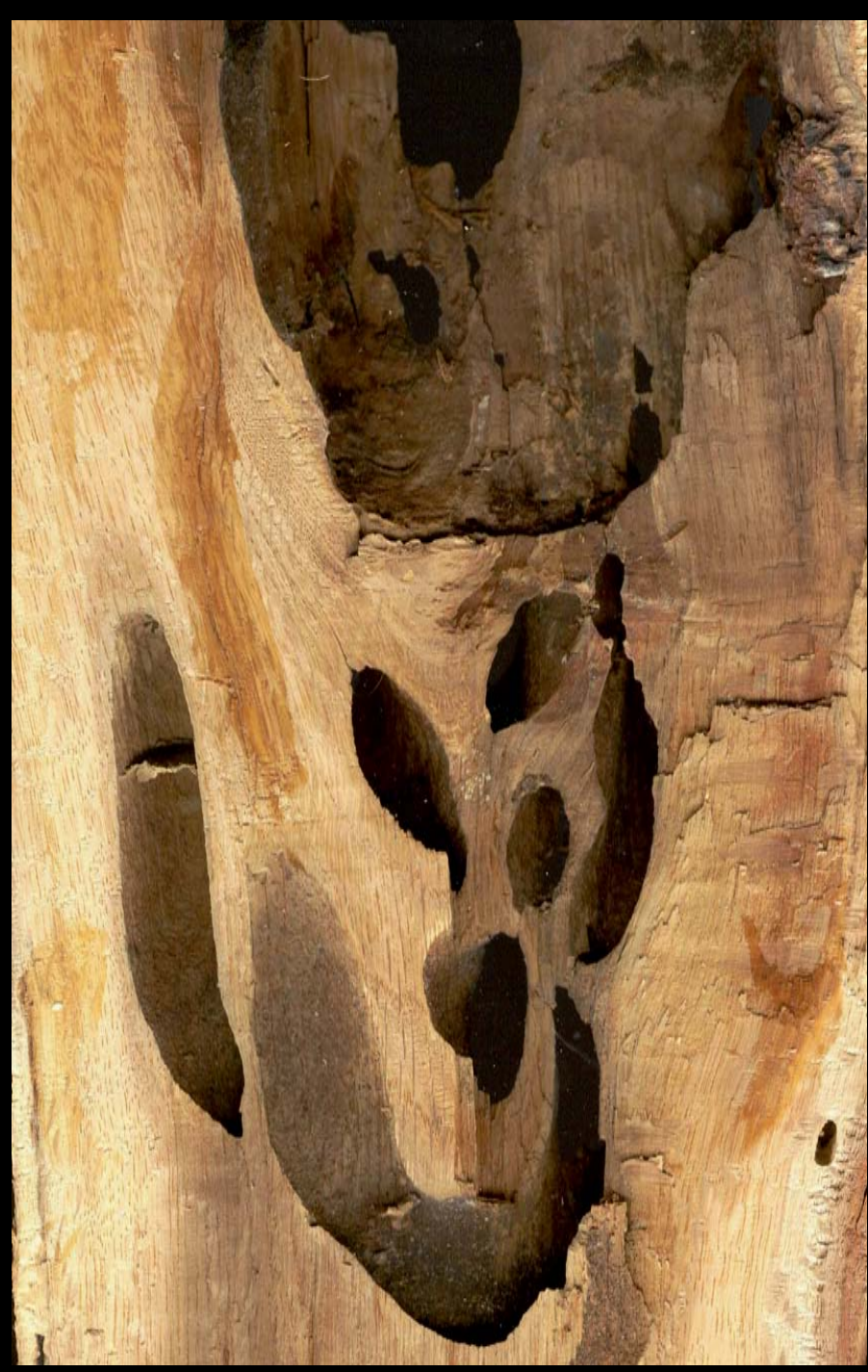
Larva: ubušuje se pod koru (lika i površinski sloj biljke) gde gradi nepravilni hodnik na čijem kraju prvi put prezimi.

Cerambyx cerdo

Larva: Naredne godine se ubušuje u drvo i gradi nepravilan hodnik u kome drugi put prezimi. U avgustu ili septembru treće godine gradi kukasti hodnik (15 – 50 cm) na čijem kraju gradi ovalnu lutkinu kolevku koju pregradi čvrsto sabijenim ivercima. U njemu pređe u stadijum lutke. Iste godine se javlja imago koji prezimi i u proleće naredne godine izgriza elipsast izletni otvor kroz koji izade na površinu.

Značaj: Začajna fiziološka i tehnička štetočina hrasta.
U više uzastopinih generacija napada ista stabla
što na kraju dovodi do njihovog propadanja.

Suzbijanje:

Preventivne mere: na ugroženim područjima ne ostavljati stabla većeg prečnika.

Represivne: seča i izvoz napadnutih stabala.

Hylotrupes bajulus

Hraniteljke: Sve vrste četinarara (mrtvo drvo bez kore).

Rasprostranjenja: Evropa, Mala Azija, severna Afrika, Sibir.

Trajanje razvića: Varijabilno. Pod izuzetno povoljnim uslovima 2 godiine, normalno 3 – 5 godina, izuzetno 10 godina (postoje podaci i za 37 godina).

Rojenje: sredina juna do kraja avgusta

Polaganje jaja: ženka polaže ukupno oko 200 (max 400) u gomilice od 50 – 100 komada u pukotine drveta lepeći ih sekretom za zidove pukotine.

Larve: svaka posebno se ubušuje u drvo i gradi zaseban hodnih koji je paralelan sa vlakancima. Pri tom deo crvotočine sabijaja u hodnik a deo izbacuje kroz otvore koje gradi na površini drveta.

Deo drveta: beljika

Izletni otvori - *Hylotrupes bajulus*

Izletni otvori: eliptični
Dužina života imaga: 3 – 5 nedelja

Oštećenje *Hylotrupes bajulus*

Značaj: Jako značajna štetočina. Napada vazdušno suvo drvo. Sveže posečeno drvo ne napada. Larva u drvetu se teško uočava jer ne oštećuje površinu drveta. Napadnuti predmen je obično u potpunosti razoren jer se na njemu obično sukcesivno razvija više generacija kućne stižibube.

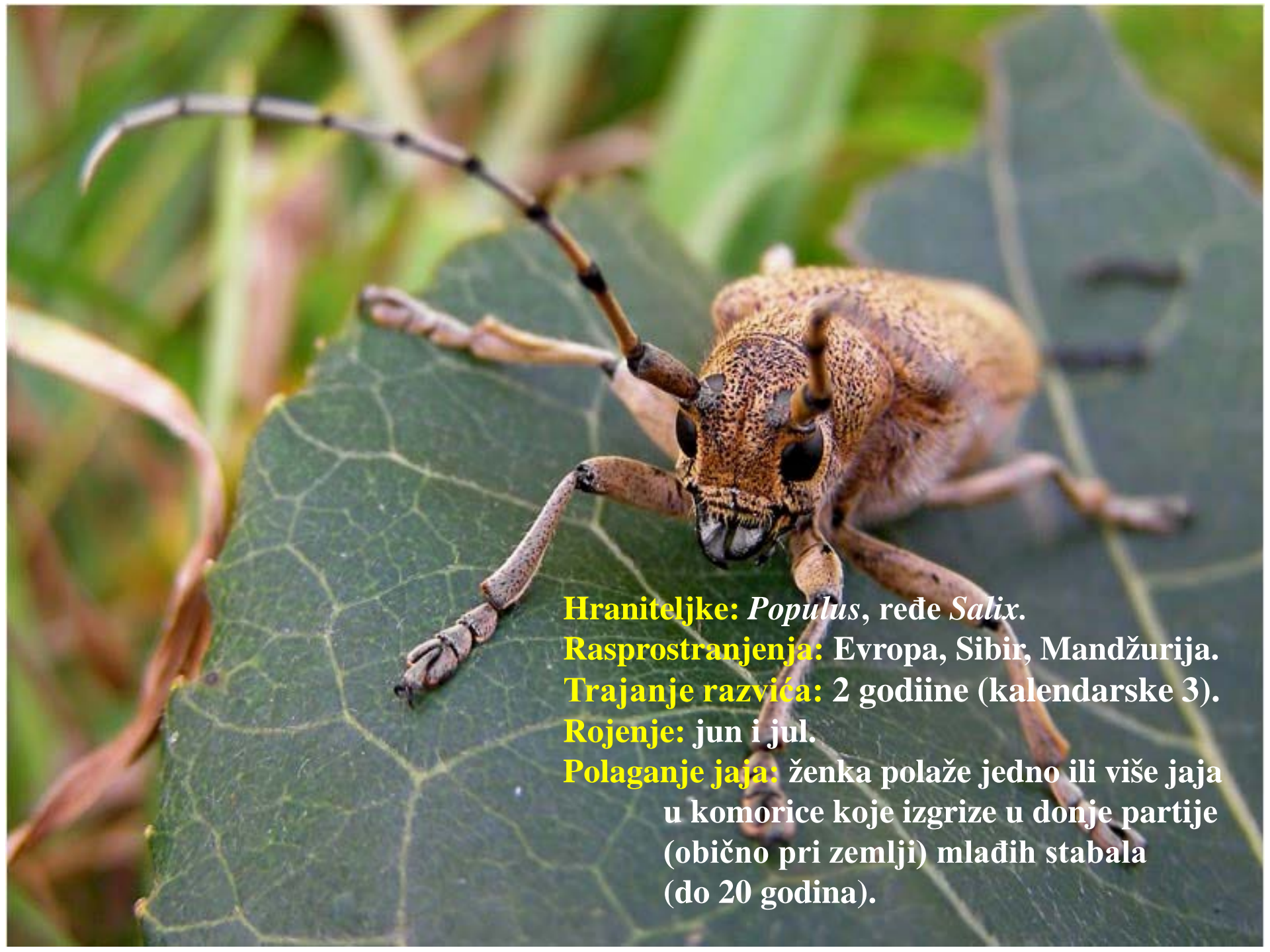
Suzbijanje:

Predohrana: koristiti drvo liščara

Hemijski: upotrebom sredstava za zaštitu drveta.

Saperda carcharias
velika topolina strižibuba

Hraniteljke: *Populus*, ređe *Salix*.

Rasprostranjenja: Evropa, Sibir, Mandžurija.

Trajanje razvića: 2 godiine (kalendarske 3).

Rojenje: jun i jul.

Polaganje jaja: ženka polaže jedno ili više jaja u komorice koje izgrize u donje partije (obično pri zemlji) mlađih stabala (do 20 godina).

Larve: javljaju se u toku leta. U početku grade hodnik pod korom a zatim prodiru u drvo gde grade hodnik u smeru vlakana dužine oko 1 m. Deo crvotočine one izbacuju iz hodnika kroz otvor koji predhodno izgrade.

Larva

Izbačena crvotočina

Larveni hodnici

Gala na mestu ubušivanja larve

Prezimljavanje: dva puta u stadijumu larve.

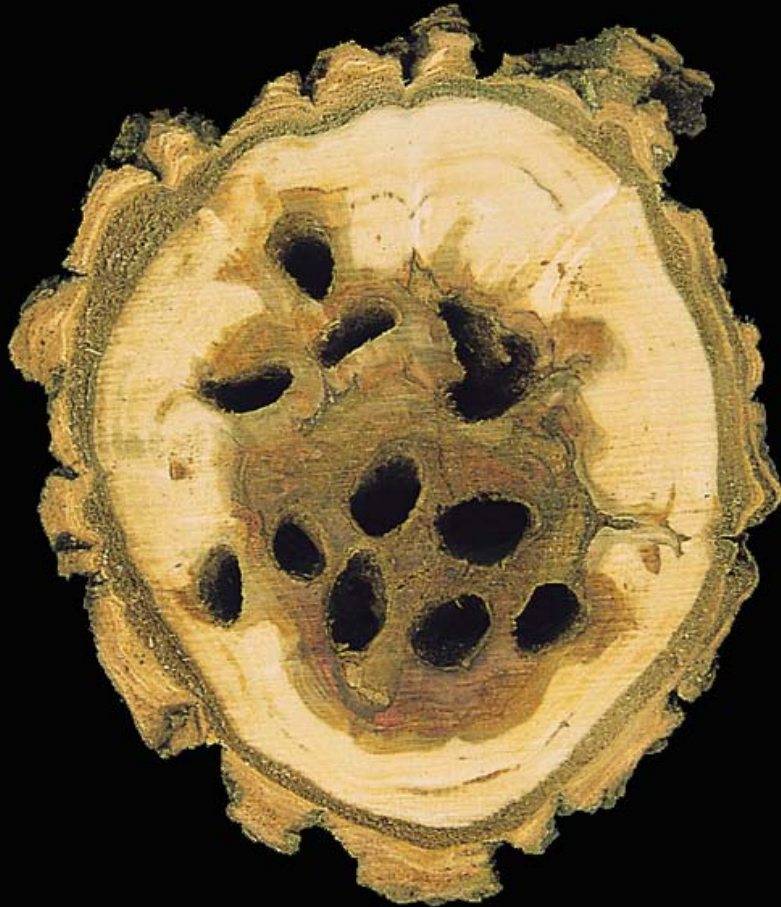
Lutka: u proleće 3 kalendarske godine larva na vrhu svog hodnika izgradi lutkinu kolevku koju sa donje strane zatvori ivercima. U maju se javlja lutka koja je glavom okrenuta nadole. Nakon toga, za 2 do 3 nedelje, javlja se imago. On nije polno zreo pa se zato dopunski hrani izgrizajući lišće.

Dopunska ishrana imaga

Lutkina kolevka sa lutkom

Značaj: jako štetna vrsta. Napada zdrava stabla (posečena ne). Imago pričinjava fiziološke a larva fiziološke i tehničke štete.

Suzbijanje:

Mehaničko: seča napadnutih stabala.

Hemijsko: tretiranje stabala hemijskim preparatima u vreme rojenja imaga.

Saperda populnea
mala topolina strižibuba

Hraniteljke: *Populus*, ređe *Salix*. Napada biljke svih klasa starosti (naročito biljke starosti od 3 do 10 godina)

Rasprostranjenja: Evropa, Sibir, severozapadna Afrika.

Generacija: u našoj zemlji jednogodišnja, u srednjoj i severnoj Evropi dvogodišnja.

Rojenje: u maju.

Polaganje jaja: pojedinačno pod koru u teme potkovičastog zarez a koga izgrize ženka da bi odvojila koru od beljike. Na jednoj grančici ženka položi više jaja jedno do drugog (ukupno 30 – 40).

Potkovičast zarez na kori

Grančica na kojoj su položena jaja

Larva: javljaju se krajem maja i početkom juna. U početku se zadržavaju plitko pod korom gde izgrizaju hodnik oko grančice. Kasnije prodiru u srž gde izgrizaju uzdužan hodnik u kome prezime.

larva pod korom

larva u centralnom delu grane

Lutka: javlja se u proleće. Traje 3 do 4 nedelja posle čega se javlja imago koji izgriza okrugao izletni otvor. On nije polno zreo pa se zato dopunski hrani izgrizajući lšće.

Izletni otvor

Gala

Dopunska ishrana

Značaj: jako značajna štetočina topole. Sklona je gradacijama i one obično traju dugo. Štete pričinjava imago i larva. Štete od imaga nisu velike (brsti list).

Značaj: Larva pričinjava velike štete jer:

- deo grančice iznad gale je tanji a listovi na tom delu grančice su manji;
- deo grančice iznad gale se pod uticajem vetra i snega lomi;

Značaj: Larva pričinjava velike štete jer:
- stabla fiziološki slabe i menjaju svoj habitus usled gubljenja grančica i izbivanja novih (biljke dobijaju žbunast izgled);

Značaj: Larva pričinjava velike štete jer:

- kroz galu u biljku prodiru gljive pro-uzrokovajući truleži i obojenosti drveta;
- velike štete pričinjava u rasadnicima.

Suzbijanje:

Mehaničke mere: seča i spaljivanje napadnutih grančica;

Hemijske mere: tretiranje biljaka pred rojenje i u vreme rojenja hemijskim preparatima.

Coleoptera: Chrysomelidae (bube listare)

Chrysomela populi
velika topolina buba listara

Hraniteljke: *Populus* spp., *Salix* spp.

Rasprostranjenje: Evropa

Generacija: dve do tri preklapajuće

Rojenje: u proleće čim otopli (kraj marta, april, maj) prvi put, u avgustu i septembru drugi put

Polaganje jaja: ženka položi oko 1000
jaja u gomilice od po 20 do 30 komada
na naličje lista.

Jaja

Larve

Lutka

Imaga nove generacije: jun, jul. Ona su polno nezrela pa se dopunski hrane izgrizajući list . Nakon parenja ona polažu jaja iz kojh će u avgustu i septembru nastati imaga druge generacije.

Prezimljavanje: imago (pukotine kore i sl.)

Značaj: fiziološka štetočina. Velike štete
pričinjava u rasadnicima.

Suzbijanje:

Mehaničko: sakupljanje imaga.

Hemijsko: primena hemijskih preparata
za folijarno tretiranje.

Coleoptera: Curculionidae (surlaši)

Curculio glandium
hrastov žižak

Hraniteljke: seme *Quercus* spp., *Castanea* spp.,
Corylus spp.

Rasprostranjenje: Evropa, severna Afrika,
Mala Azija.

Generacija: jednogodišnja (deo generacije ostaje u dijapauzi 2 do 3 godine).

Rojenje: maj, jun.

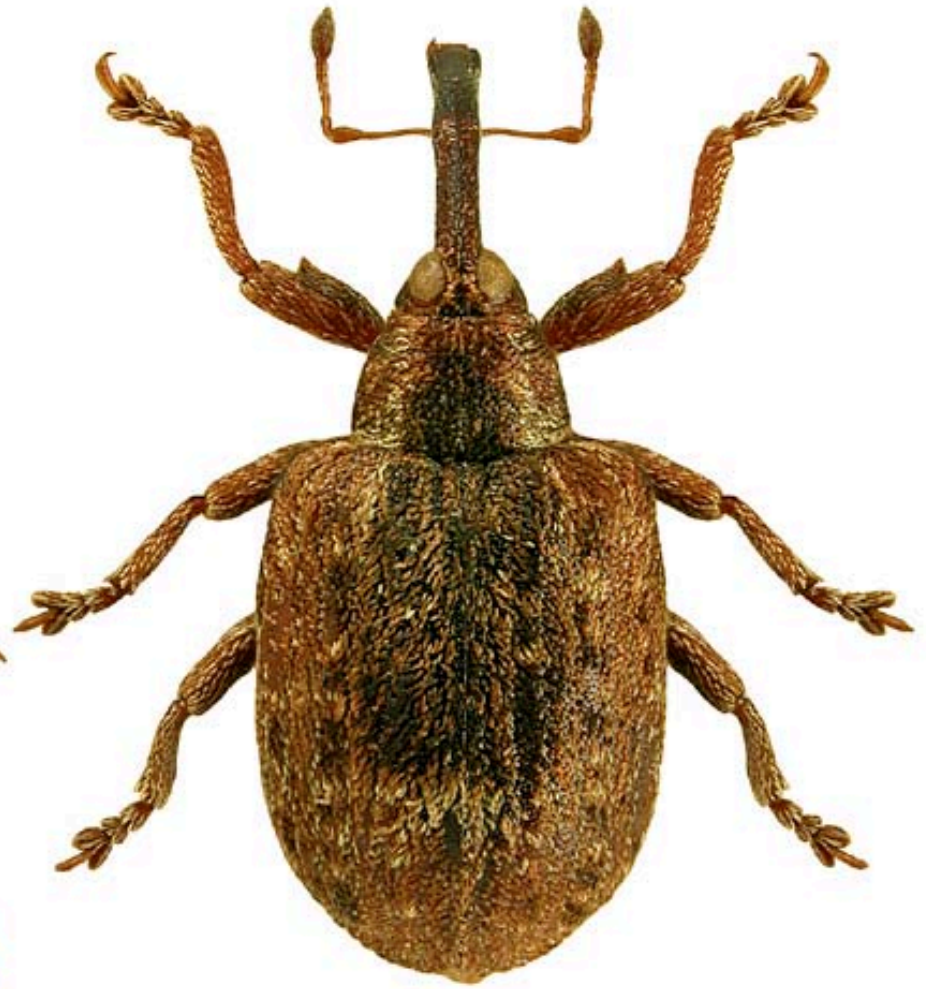
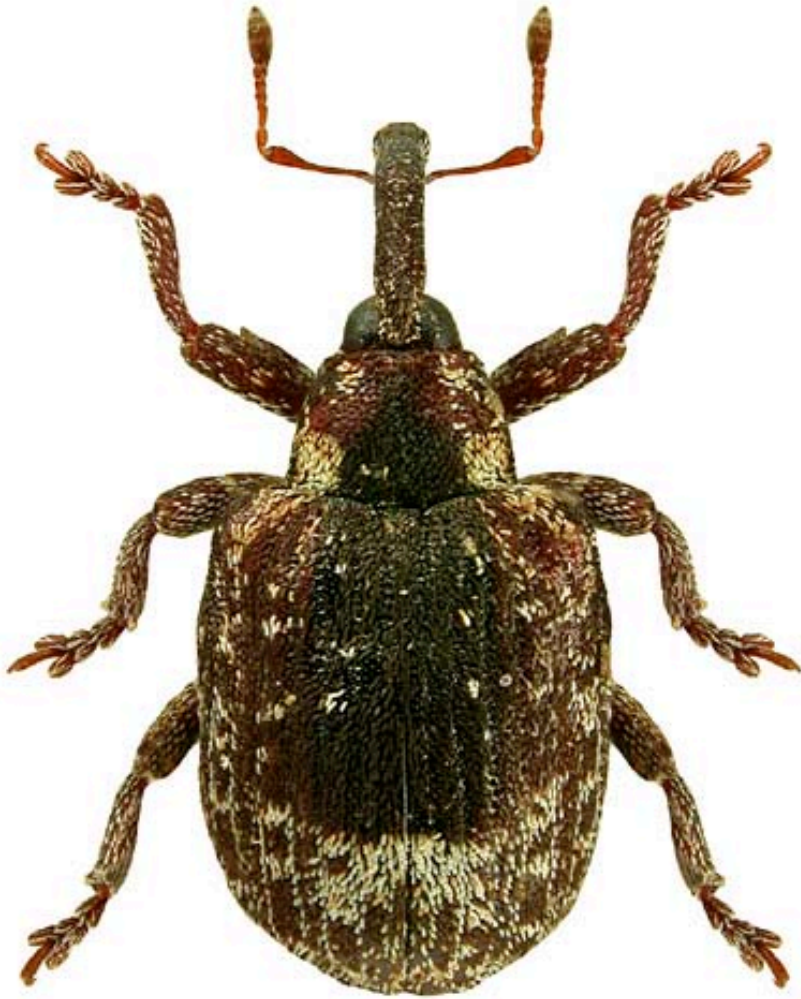

Značaj: značajna štetočina semena *Quercus* vrsta.

Suzbijanje:

Mehanički: sakupljanje i uništavanje pušljivog žira, čuvanje žira u prostorijama sa betonskim podom.

Hemijski: tretiranje žira u skladištima, tretiranje semenskih objekata

Stereonichus fraxini

jasenov surlaš

Hraniteljke: *Fraxinus* spp., *Olea europea*
Rasprostranjenje: Evropa
Generacija: jednogodišnja
Rojenje: april

Polaganje jaja: nakon kopulacije
ženka polaže jaja u pupoljke ili
uz lisne nerve na naličju listova

kokon na listu

kokon nakon eklozije

Lutka: nakon završetka razvića (od polovine aprila do polovine maja) larve prave kokon u stelji, pukotinama stabla ili na listu i u njima prelaze u stadijum lutke.

Imago na dopunskoj ishrani

Imago: javlja se u junu. Nakon eklozije on se dopunski hrani rupičasto izgrizajući list. Potom odlazi na prezimljavanje zavlazeći se pri tom u mahovinu ili stelju u predelu korenovog vrata. Narednog proleća nastavljaju da se dopunski hrane.

Značaj: značajna štetočina jasena. Najveću štetu pričinjava imago pri dopunskoj ishrani u rano proleće jer se hrane pupoljcima iz kojih ne izbija lišće. Dopunska ishrana u toku leta ne pričinjava veće štete.

Suzbijanje: hemijskim tretiranjem.

Coleoptera: Curculionidae, Scolytinae (sipci)

Scolytus intricatus

hrastov potkornjak

Ips typographus
osmozubi smrčin potkornjak

Hraniteljke: *Piceae* ređe *Pinus*, *Larix*,
Abies, *Pseudotsuga*

Rasprostranjenje: Evropa, Sibir, Kamčatka,
Koreja

Generacija: jednogodišnja ili dvostruka

Rojenje: prvi put april - maj, drugi jun - jul

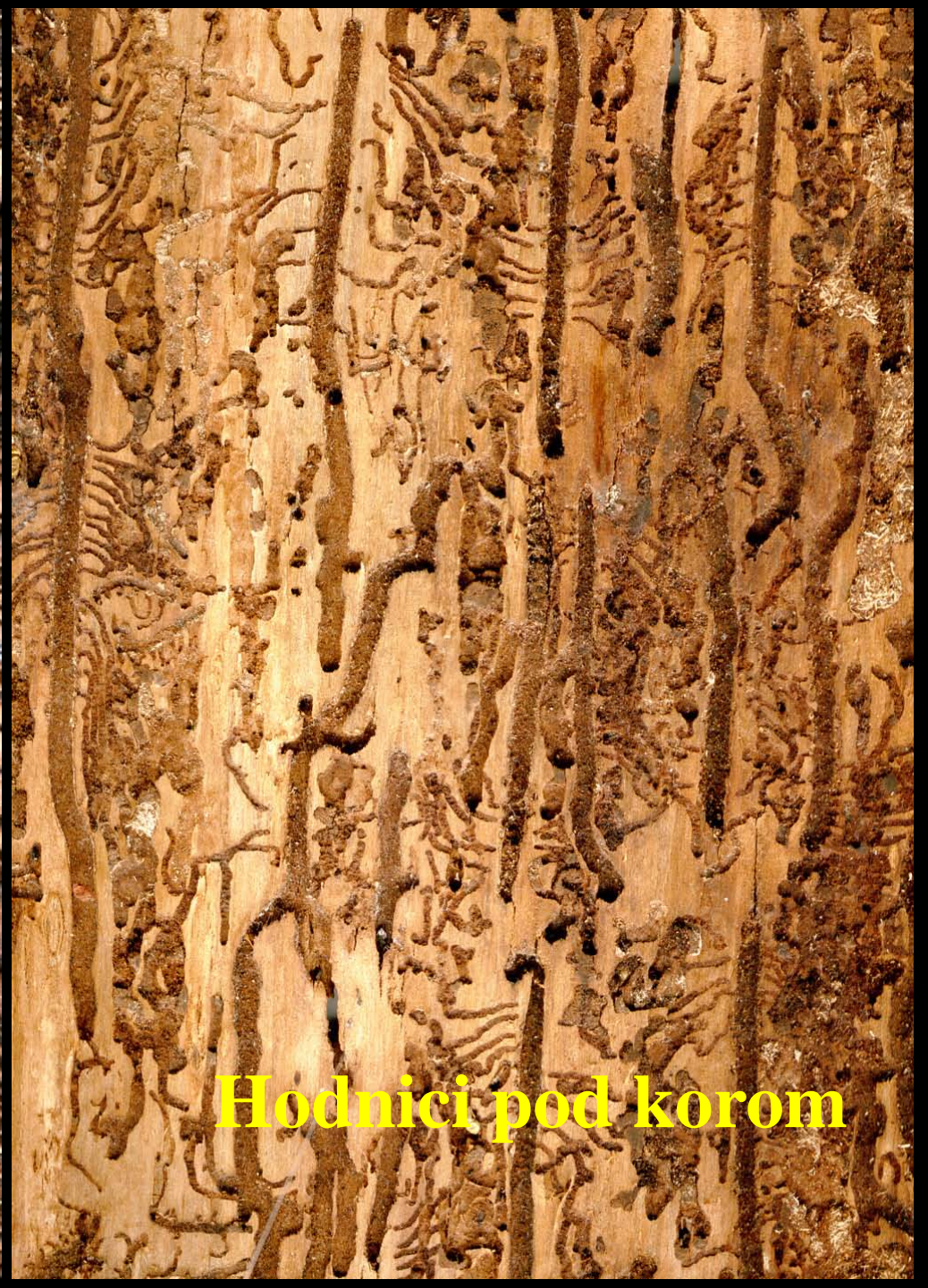
Parenje: poligama vrsta

Polaganje jaja: oko 50

Dopunska ishrana: pod korom

Regeneraciona ishrana: poseduje (pod korom)

Prezimljavanje: imago pod korom ili u stelji

Hodneci pod korom

Ips sexdentatus
šestozubi smrčin potkornjak

Hraniteljke: *Pinus* retko *Picea*, *Larix*,
Abies

Rasprostranjenje: Evropa i Sibir

Generacija: jednogodišnja ili dvostruka

Rojenje: prvo april, drugo jul - avgust

Parenje: poligama vrsta

Prezimljavanje: imago pod korom

Dopunska ishrana: pod korom

mužjak

Pityogenes chalcographus - šestozubi smrčin potkornjak

Hraniteljke: *Picea* ređe *Pinus*, *Larix*,
Abies, *Pseudotsuga*

Rasprostranjenje: Evropa

Generacija: dvostruka

Rojenje: prvo april, drugo jul

Parenje: poligama vrsta

Prezimljavanje: imago pod korom

Pityokteines curvidens
krivozubi jelin potkornjak

Hraniteljke: *Abies* retko *Larix*, *Cedrus*,
Picea, *Pinus*

Rasprostranjenje: Evropa

Generacija: jednogodišnja ili dvostruka

Rojenje: prvo mart - april, drugo jun

Parjenje: poligama vrsta

Prezimljavanje: imago pod korom

Dopunska ishrana: pod korom

Regeneraciona ishrana: poseduje

Trypodendron lineatum
prugasti drvenar

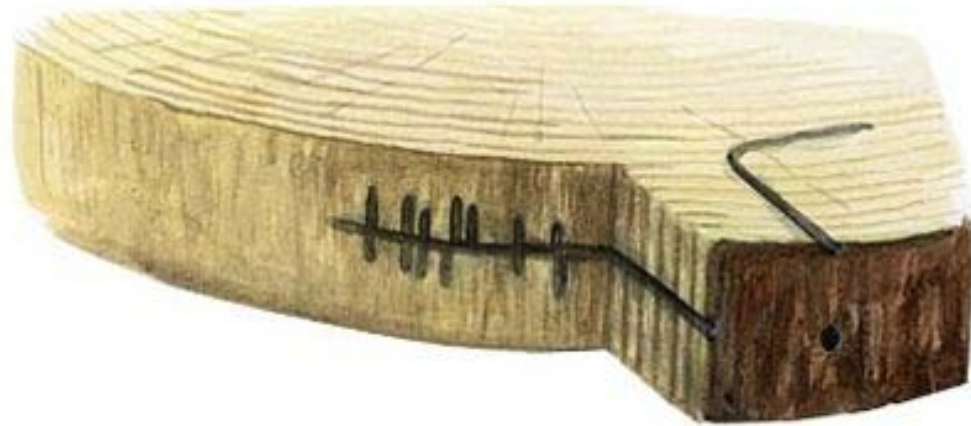
Hraniteljke: *Abies, Picea, Pinus, Larix*

Rasprostranjenje: Evropa, Sibir, Severna
Amerika

Generacija: dvostruka

Rojenje: prvi put mart – april, drugi sre-
dinom leta (jul)

Jaja: 15 – 50 pojedinačno u komorice

Hodniční sistem

Ishrana: simbiotskim gljivama

Prezimljavanje: imago u hodnicima

Regeneraciona ishrana: poseduje, u julu

Platypus cylindrus
hrastov srčikar

Hraniteljke: *Quercus* ređe *Fagus*, *Fraxinus*, *Castanea*, *Tilia*, *Ulmus*, *Juglans*

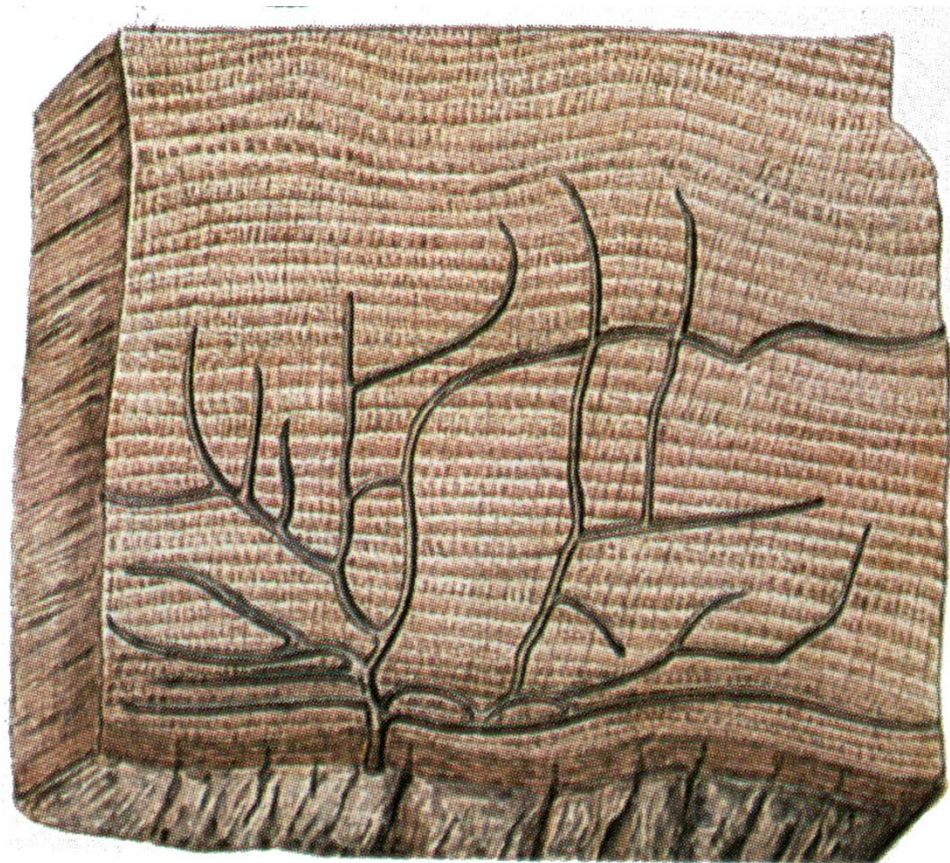
Rasprostranjenje: Evropa

Generacija: jednogodišnja

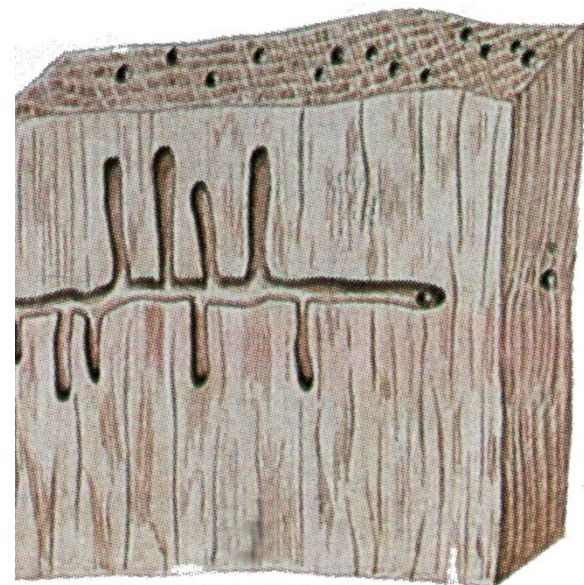
Rojenje: jun – jul

Jaja: u gomilice duž hodnika

Prezimljavanje: larva u lutkinoj kolevci

Hodniční systém

Lutkové kolevky

Hodnični sistem: lažno lestvičast

Značaj: štetočina koja gradnjom svojih hodnika do srčike pričinjava značajne štete

Suzbijanje:

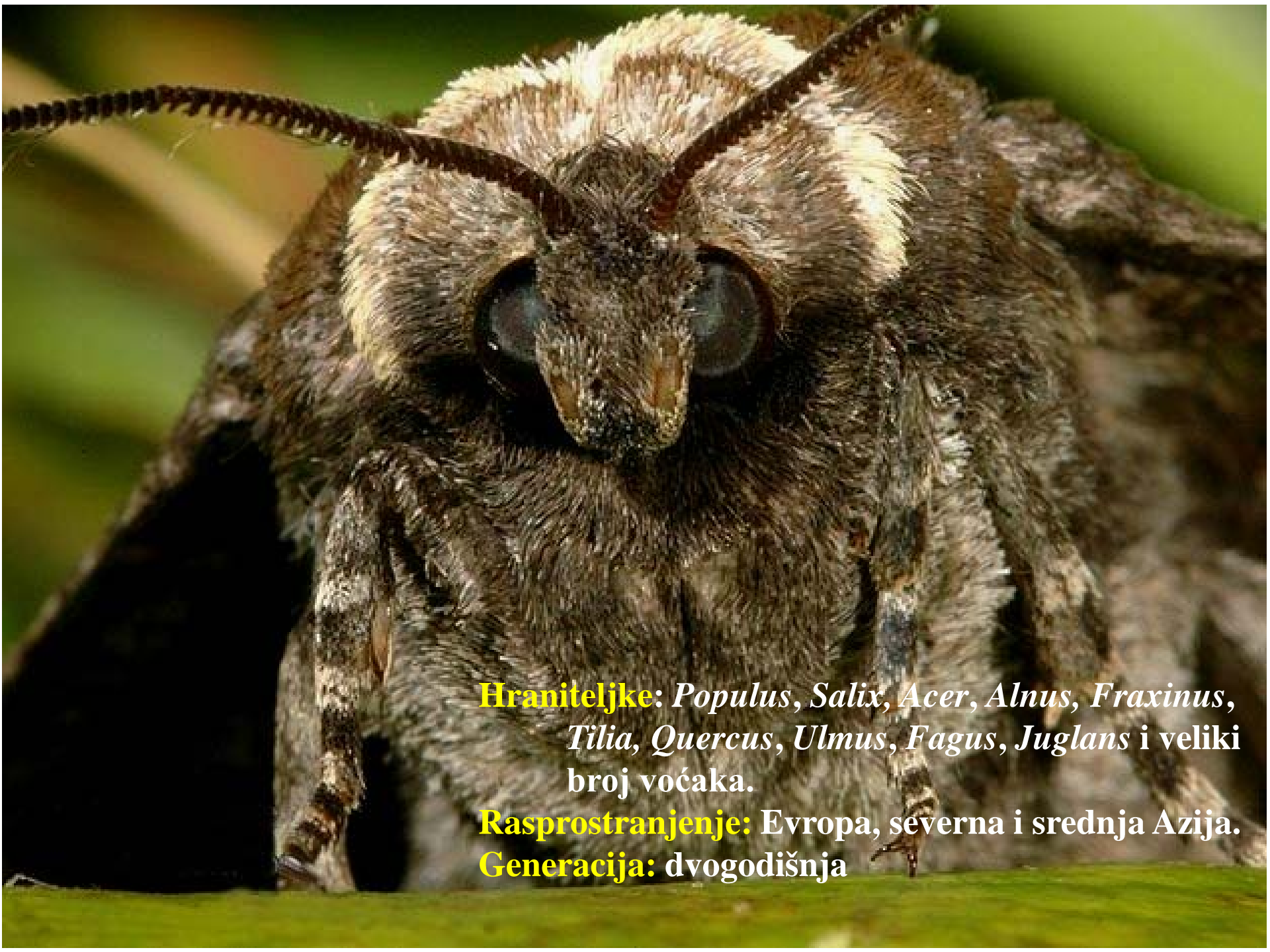
Preventivne mere: blagovremeni izvoz stabala iz šume, potapanje trupaca u vodu

Hemijske: preventivno tretiranje trupaca insekticidima (pre rojenja)

Lepidoptera: Cossidae

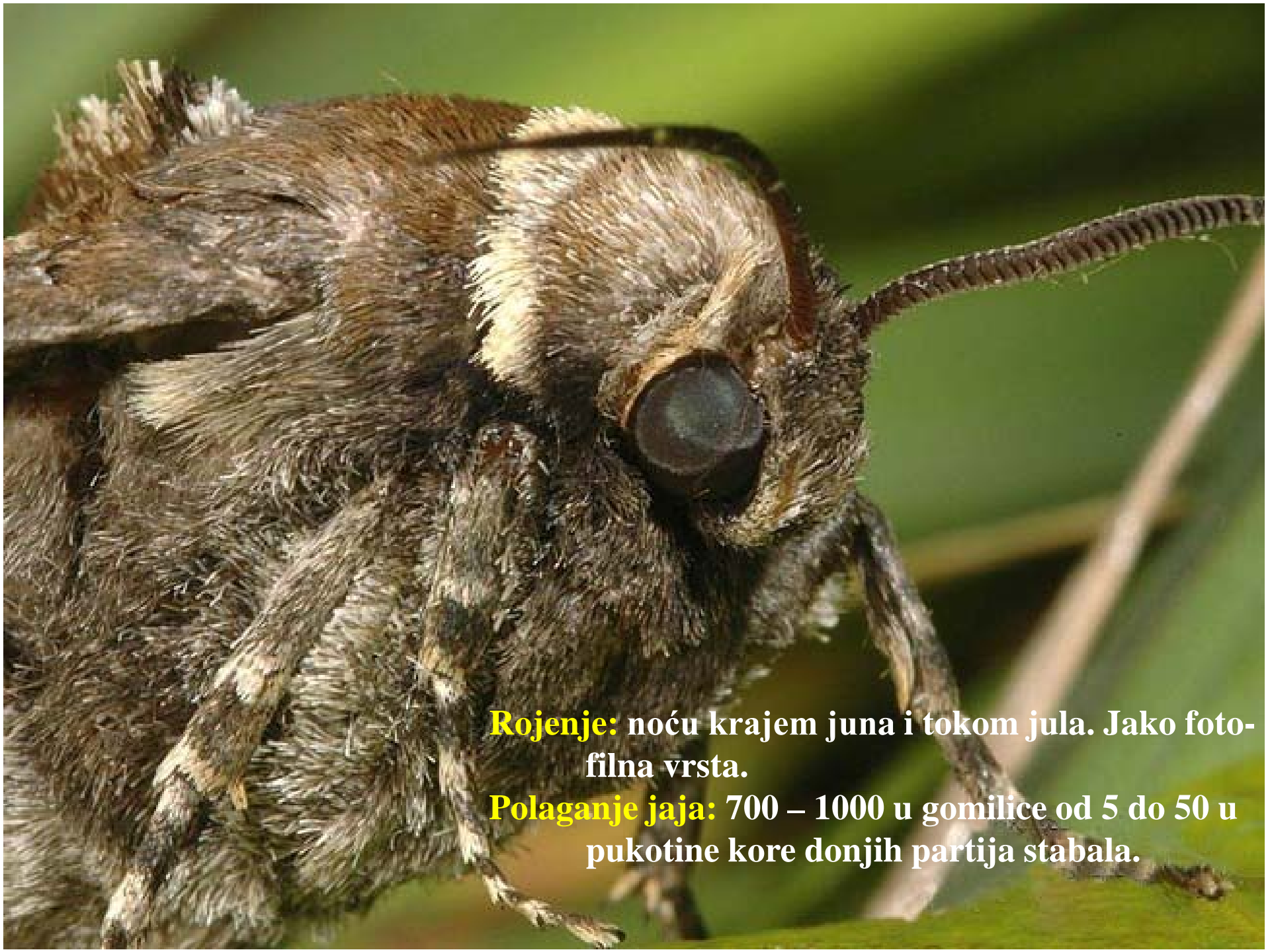
Cossus cossus – vrbotočac

Hraniteljke: *Populus, Salix, Acer, Alnus, Fraxinus, Tilia, Quercus, Ulmus, Fagus, Juglans* i veliki broj voćaka.

Rasprostranjenje: Evropa, severna i srednja Azija.

Generacija: dvogodišnja

Rojenje: noću krajem juna i tokom jula. Jako foto-filna vrsta.

Polaganje jaja: 700 – 1000 u gomilice od 5 do 50 u pukotine kore donjih partija stabala.

Prezimljavanje: larva. Prvi put u kori, drugi u hodniku u drvetu.

Lutka: u kokonu od krupnih iveraka u blizini ubušnog otvora. Nekad gusenica napušta drvo i odlaze u zemlju gde predu kokon u kome prelaze u lutku.

Značaj: značajna štetočina. Fiziološka i tehnička štetočina. Napada prvenstveno stabla na osami.

Suzbijanje: seča i spaljivanje napadnutih stabala.
Pri manjem napadu mehaničko uništavanje gusenica komadima žice.

Zeuzera pyrina

Hraniteljke: *Acer, Alnus, Fraxinus, Fagus, Juglans, Tilia, Quercus, Ulmus, Salix* i veliki broj drugih

Rasprostranjenje: Evropa, Azija, severna Afrika, Severna Amerika

Generacija: dvogodišnja

Rojenje: kraj juna i tokom jula

Polaganje jaja: oko 1000 pojedinačno na lisne peteljke, u blizini pupoljaka, na vrhove mladica, ređe na debelim granama.

Polaganje jaja

Jaja

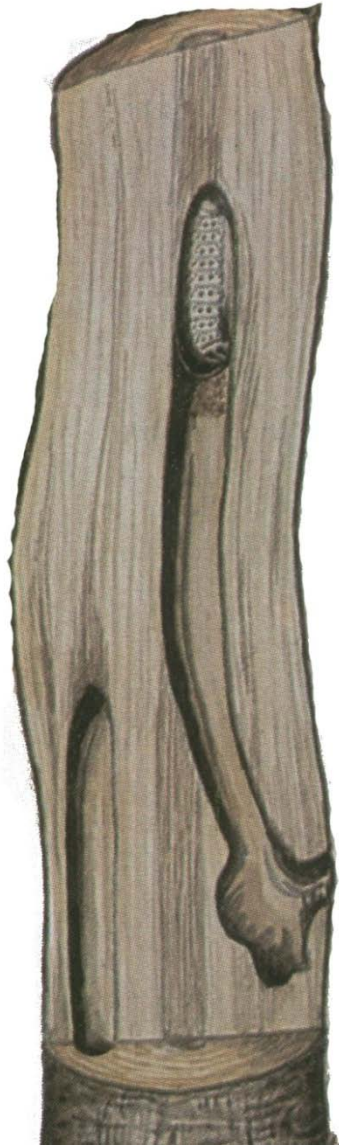
Gusenica u tankim grančicama

**Larveni hodnik u drvetu
(u njemu larva poslednji put prezimi)**

Partikule izmeta

Lutka

Značaj: primarna i tehnička štetočina.
Štete pričinjava u voćarstvu,
šumarstvu i hortikulturi.

Suzbijanje:

Mehanički: seča napadnutih grana,
ubijanje gusenica žicom.

Hemijski: ubrizgavanjem gasovitih
insekticida u hodnike.

Sesiidae (staklokrilci)

Paranthrene tabaniformis
mali topolin staklokrilac

Hraniteljke: *Populus, Salix*

Rasprostranjenje: Paleartik, unet je u Severnu Ameriku

Generacija: kod nas jednogodišnja, u srednjoj i severnoj Evropi dvogodišnja

Rojenje: danju u toku maja i juna

Polaganje jaja: oko 1000 u blizini pupoljaka ili postojećih rana na stablu.

Larva: prvo gradi periferni hodnik a zatim se ubušuje u stablo. Na mestu gde se nalazi ubušni otvor i periferni hodnik nastaje gala

Prezimljavanje: larva u drvetu na kraju svog hodnika.

Lutka: krajem aprila početkom maja na kraju larvenog hodnika. Okrenuta je glavom na dole (ka ulaznom otvoru). Pred hrizalizaciju larva se spusta do ulaznog otvora, proširuje ga i zatvara ga paučinastim nitima (to je budući izletni otvor).

Značaj: najznačajnija štetočina mladih topola. Napada i starije biljke. Na mladim biljkama izaziva prelome. Na starijim napada periferne delove stabla (hodnici prodiru plitko u drvo). Međutim, kada su oni brojni mogu prouzrokovati pojavu preloma.

Suzbijanje:

Preventivne mere: sprečavanje ozleđivanja biljaka.

Mehaničke mere: uklanjanje napadnutih biljaka.

Hemijske mere: unošenje fumiganata u hodnike.

A close-up photograph of a Sesia apiformis moth. The moth is positioned centrally, facing forward. Its body is covered in fine, light-colored hairs. The head is dark with prominent, large, black eyes. The antennae are long and segmented, extending outwards. The thorax and abdomen are covered in a mix of brown and yellowish-brown hairs. The wings are visible, showing a pattern of brown and yellowish-brown. The moth is resting on a dark, textured surface, possibly a piece of wood or bark. The background is dark and out of focus.

Sesia apiformis
veliki topolin staklokrilac

Hraniteljke: *Populus*

Rasprostranjenje: Evropa, Mala Azija,
unet je u Severnu Ameriku

Generacija: dvogodišnja

Rojenje: tokom maja

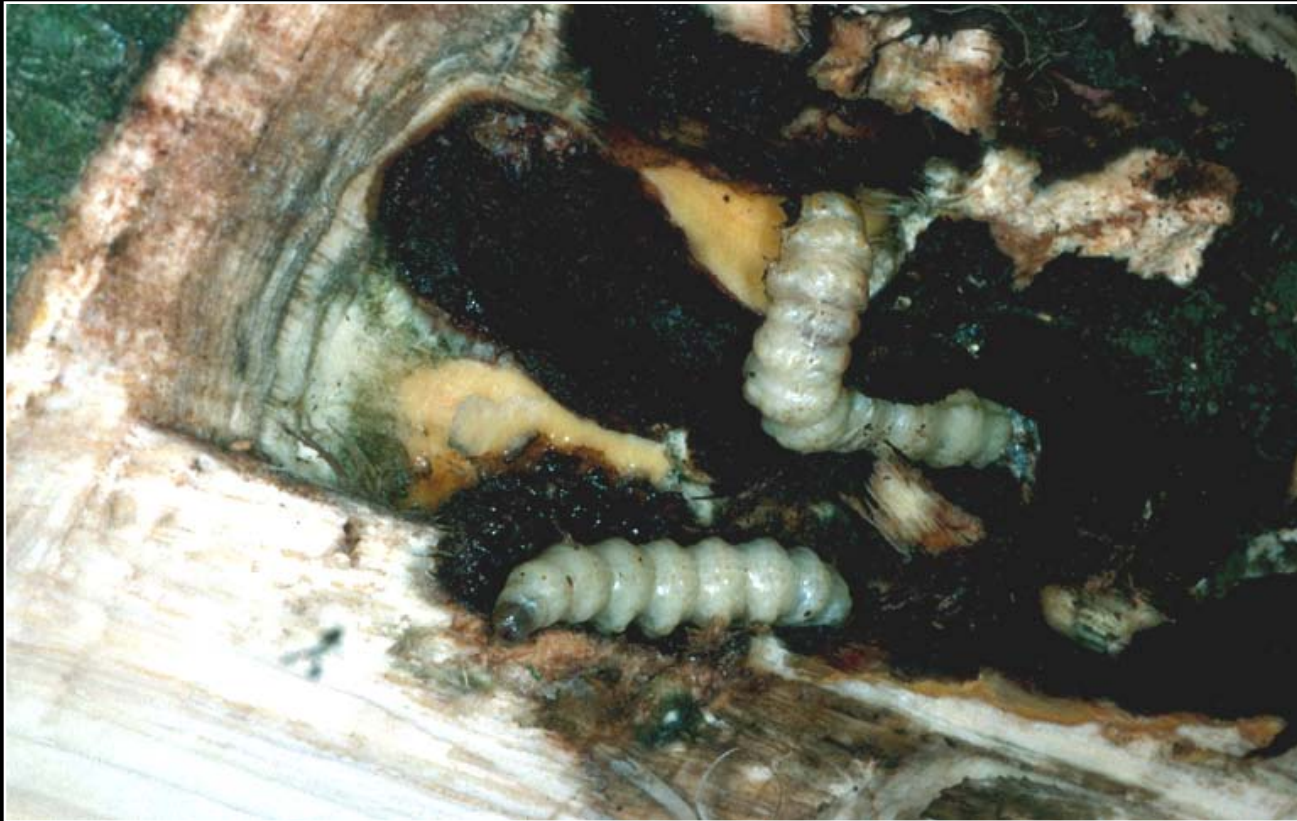

Kopulacija: imaga su polno zreli odmah nakon eklozije. Kopuliraju rano ujutru .

Polaganje jaja: ženke su jako slabi letači i obučno ostaju na mestu gde su izašle iz lutke. Jaja polažu u pridanak stabla, na deblje površinske žile ili na zemlju u blizini stabla. Jaja nisu lepljiva pa slobodno padaju u pukotine kore ili na površinu zemlju.

Larva: nakon piljenja se ubušuje pod koru i tu gradi plitičast hodnik u kome prezimi prvi put. Sledećeg proleća ona prodire dublje u drvo gde gradi hodnike u smeru od pridanka ka korenu.

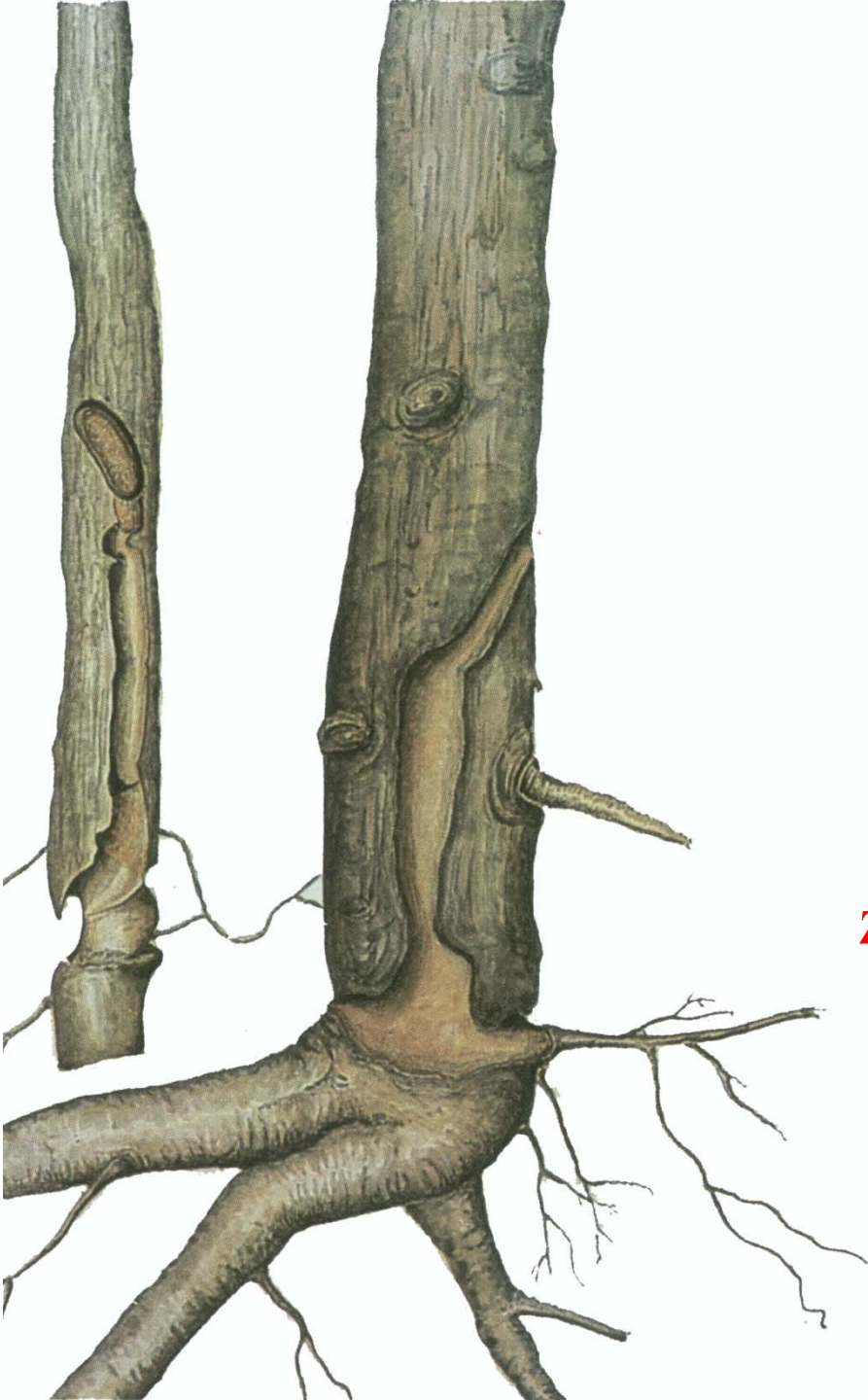
Larva: larva iz hodnika stalno izbacuje crvotočinu koja se nagomilava u pridanku stabla. U jesen, pred drugo prezimljavanje, ona se vraća ka pridanku stabla i tu gradi izlazni kanal u kome prezimljava.

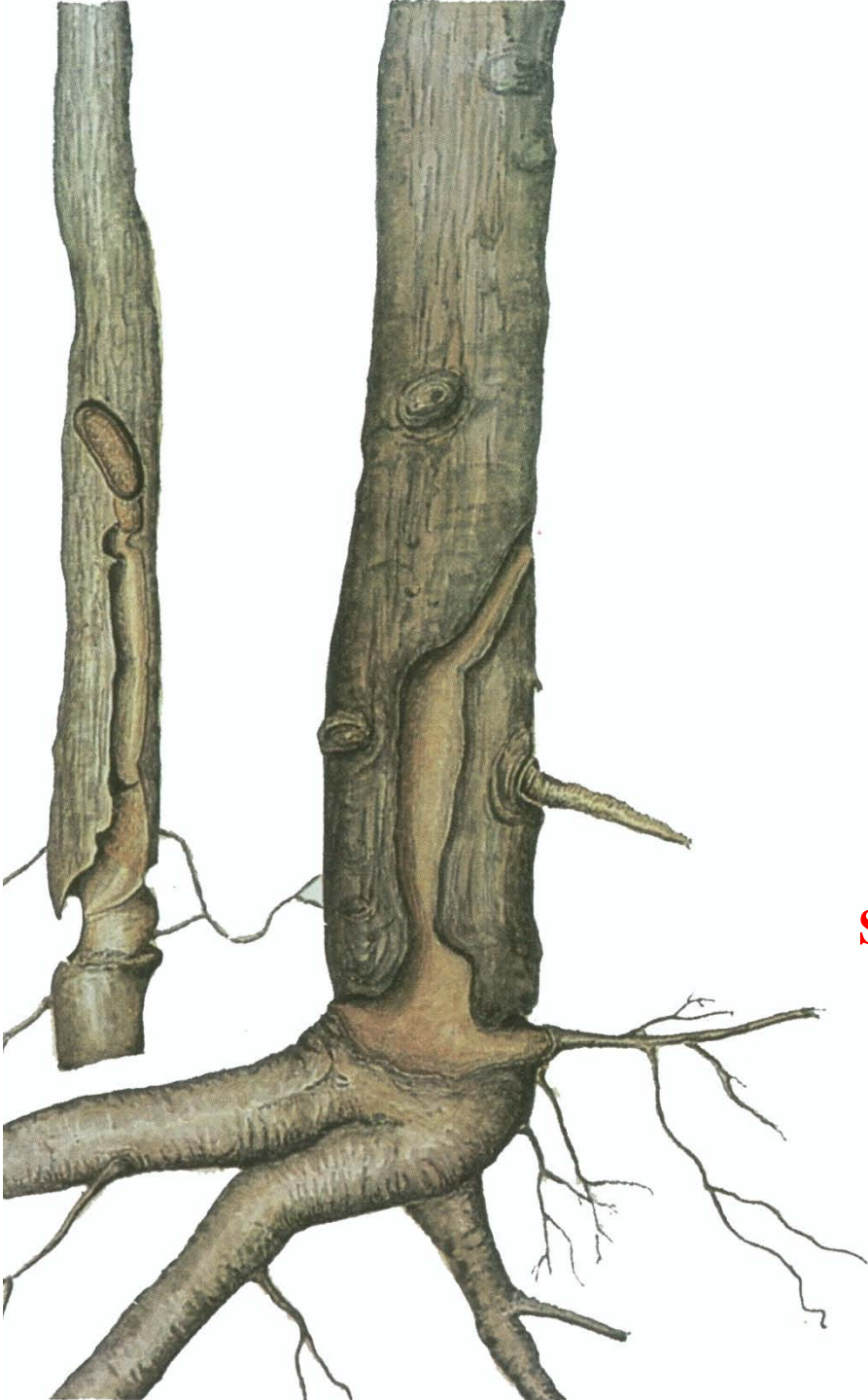
Kokon, izletni otvor, lutka

**Lutka u izletnom
otvoru i imago**

Značaj: pricinjava fiziološke i tehničke štete. Usled napada stabla fiziološki slabe i često ih naseljavaju druge sekundarne štetočine i gljive prouzrokovajući truleži drveta. Tehnička vrednost napadnutih stabala se smanjuje i ona se usled prisustva brojnih hodnika često lome pod uticajem vetra.

Suzbijanje:

Mehaničke mere: uklanjanje napadnutih biljaka.

Hemijske mere: unošenje fumiganata u hodnike, tretiranje pridanka stabala i okolnog zemljišta hemijskim preparatima dugog rezidualnog dejstva.

Tortricidae (savijači, smotavci)

Tortrix viridana
zeleni hrastov savijač

Hraniteljke: samo vrsta roda *Quercus*
Rasprostranjenje: Evropa, severna Afrika,
Mala Azija, Transkavkazija, Iran

Generacija: jednogodišnja

Rojenje: kraj aprila, maj, početak juna

Jaja

Larva

Polaganje jaja: leptiri su aktivni predveče i u toku moći kada se roje iznad kruna hrastovih stabala. Nakon eklozije odmah su polno zreli. Ženka položi oko 60 jaja na tanke grančice u grupe od po 2 komada.

Jaja

Larva

Prezimljavanje: u stadijumu jajeta
Larve: pile se u rano proleće, u vreme kretanja vegetacije (kraj marta, početak aprila).

Brst

Lutka: krajem aprila gusenice su odrasle,
savijaju list i prelaze u stadijum lutke.

Značaj: jedna od najznačajnijih štetočina hrasta. Izaziva golobrste

Suzbijanje: primena odgovarajućih hemijskih ili bioloških preparata

Rhyacionia (Evetria) buoliana
borov savijač

Hraniteljke: *Pinus* spp.

Rasprostranjenje: Evropa, Azija do Koreje
i Japana. Introdikovana u Severnu
i Južnu Ameriku.

Generacija: jednogodišnja

Rojenje: jun

Polaganje jaja: leptiri su aktivni noću.

**Ženka polaže oko 150 jaja pojedinačno
u pazuhu četina ili na same četine**

Lutke u izbojcima

Suzbijanje:

**Mehanički: uništavanje napadnutih izbojaka,
i gusenica u njemu.**

Suzbijanje:

Hemijski: tretiranje insekticidima:

1. u vreme rojenja i piljenja mladih gusenica
2. rano u proleće kada gusenice napuštaju pupoljke i ubušuju se u izbojke

Geometridae (mrazovci, grbe, zemljomerke)

Operophtera brumata
mali mrazovac

Ženka malog mrazovca

Hraniteljke: široko polifagna vrsta

Rasprostranjenje: Evropa, Transkavkazija,
Japan, uneta je u Kanadu

Generacija: **jednogodišnja**

Rojenje: **od kraja novembra do početka januara**

Jaja

Jaja

Polaganje jaja: po jedno, dva ili više na tanke grane (u blizini pupoljaka, u udubljenjima, pod ljuspice kore i sl.)

Prezmljavanje: jaje

**Larva: krajem aprila, početkom maja guse-
nice su završile razviće i pomoću pauči-
nastih niti se spustaju na zemlju. U stelji
ili plitko u zemlji predu kokon u koji
ugrađuju čestice zemlje. U njemu prela-
ze u stadijum lutke**

**Lutka: u stadijumu lutke mali mrazovac
ostaje do pred kraj godine.
Značaj: gradogena vrsta**

Suzbijanje:

Mehaničke mere: lepljivi pojasevi

Hemijske mere: tretiranje odgovarajućim hemijskim ili biološkim preparatima

Erranis defoliaria (veliki mrazovac)

Hraniteljke: široko polifagna vrsta

Rasprostranjenje: Evropa, Azija

Generacija: jednogodišnja

Rojenje: od novembra do početka januara

Polaganje jaja: oko 400 pojedinačno ili u manjim grupama oko pupoljaka ili u pukotina kore

Prezimljavanje: jaje

Larva: javljaju se početkom aprila, završavaju razviće u maju. Pomoću paučinaste niti se spuštaju na zemlju i u njoj grade kokon u kome prelaze u stadijum lutke. U njemu ostaju do kasne jeseni ili početka zime.

Značaj: gradogena vrsta

Suzbijanje:

Mehaničke mere: lepljivi pojasevi

Hemijske mere: tretiranje odgovarajućim hemijskim ili biološkim preparatima

Thaumetopoeidae (četnici, litijaši)

Thaumetopoea pityocampa
borov četnik

Hraniteljke: ***Pinus* spp.**
Rasprostranjenje: **Mediteran**
Generacija: **jednogodišnja**
Rojenje: **jul**

**Polaganje jaja: ženka polaže oko
100 do 200 jaja u leglo oko
četina na terminalnim izbojcima.**

Larve: u avgustu. Do kraja života žive zajedno u gnezdima koja ispredu na perifernim granama. Aktivne su noću.

Prezimljavanje: u Jadranskom priobalju larve su aktivne tokom zime dok u kontinentalnim predelima prezimljavaju u leglu

Lutke: u maju gusenice su potpuno odrasle. Krećući se po stablu spuštaju se na zemlju i u gornjem rastresitom sloju u blizini stabla ispredaju kokone u kojima prelaze u stadijum lutke. Neke gusenice hrizalidiraju i u gnezdu. Stadijum lutke traje oko mesec dana (jun). U julu se javljaju leptiri nove generacije.

Lutke: u maju gusenice su potpuno odrasle. Krećući se po stablu spuštaju se na zemlju i u gornjem rastresitom sloju u blizini stabla ispredaju kokone u kojima prelaze u stadijum lutke. Neke gusenice hrizalidiraju i u gnezdu. Stadijum lutke traje oko mesec dana (jun). U julu se javljaju leptiri nove generacije.

Značaj: gradogena vrsta. Naročito su ugrožene sastojne sa retkim sklopom. Gusenice su štetne za čoveka zbog prisustva žarnih dlaka.

Suzbijanje:

Mehaničke mere: odsecanje i spaljivanje guseničnih gnezda

Hemijske mere: primena odgovarajućih preparata

Thaumetopoea processionea
hrastov četnik

Hraniteljke: *Quercus* spp.
Rasprostranjenje: **centralna i južna
Evropa, zapadni delovi Rusije**
Generacija: **jednogodišnja**

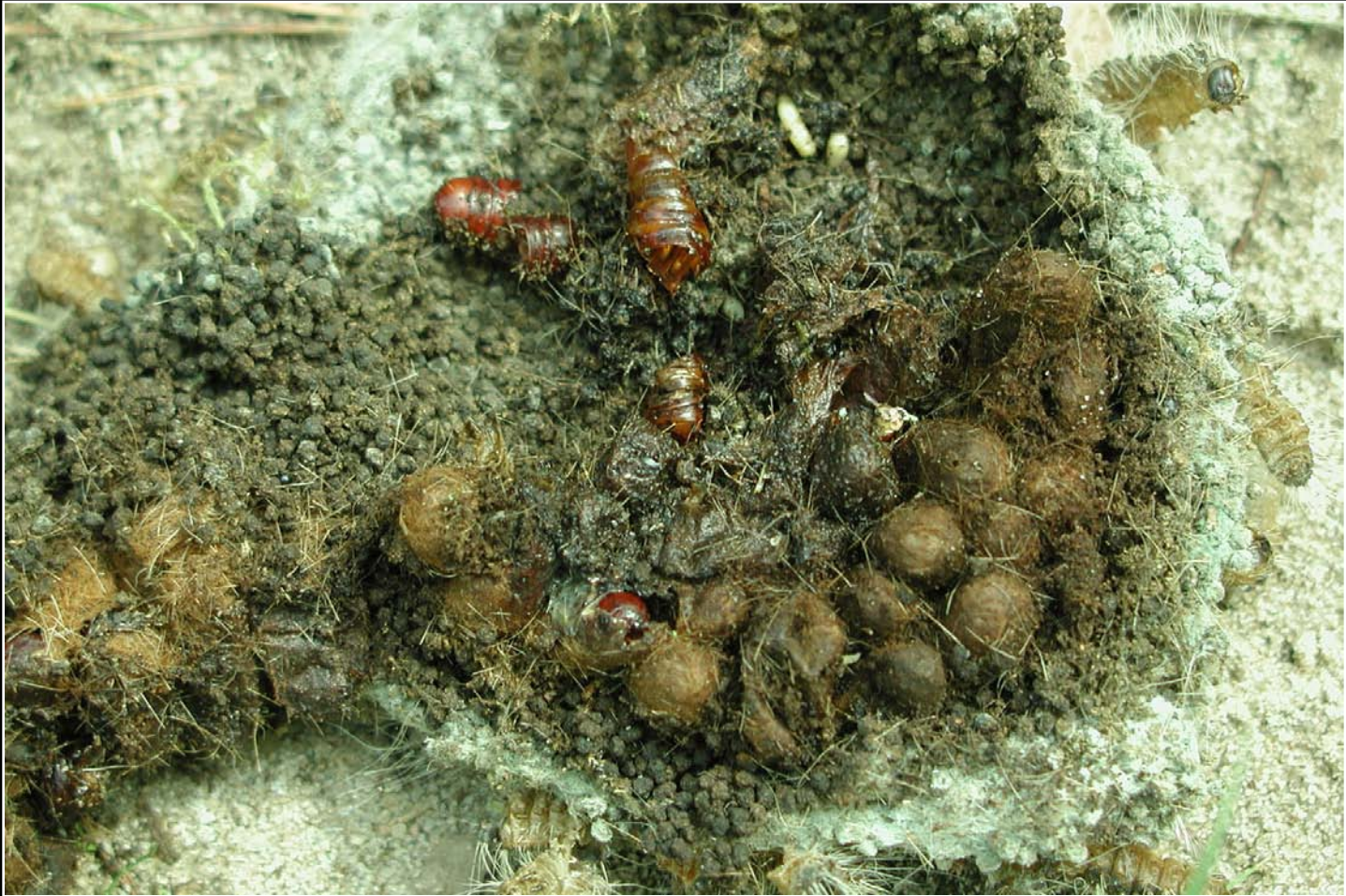
Polaganje jaja: ženka polaže oko
100 do 200 jaja u legla na gla-
tkoj kori hrasta (na starijim
stablina na granama, kod
mlađih na donjim partijama)

Prezimljavanje: jaje

Larve: kraj aprila, početak maja. Ne razilaze se već ceo život provedu zajedno u paučinastom gnezdu koje obrazuju na skrivenim mestima, najčešće u račvama grana. Aktivne su noću.

Lutka: do sredine jula gusenice završe razviće .
Tada se zavlače dublje u gnezdo gde svaka
sebi ispredaju kokon u kome prelazi u sta-
dijum lutke.

Značaj: gradogena vrsta. Gusenice su štetne za čoveka i životinje zbog prisustva žarnih dlaka.

Suzbijanje:

Mehaničke mere: spaljivanje guseničnih gnezda pomoću baklje

Hemijske mere: primena odgovarajućih preparata

Limantridae

Euproctis chrysorrhoea
žutotrba

Hraniteljke: široko polifagna vrsta

Rasprostranjenje: Evropa, uneta je u Severnu Ameriku

Generacija: jednogodišnja

Rojenje: jul. Leptiri su aktivni noću i jako su fotofilni

Polaganje jaja: u legla od po 300 do 400 komada. Ona se nalaze obično na naličju lista

Larve: krajem jula početkom avgusta. One u početku skeletiraju list na kome su položila jaja. Zatim taj list obmotavaju paučinastom niti. Potom tom listu dodaju nekoliko susednih koje na isti način izgrizu i povežu paučinastim nitima. Tako formiraju zimsko gnezdo u kome prezime.

Larve: u proleće (sredina aprila) napuštaju zimska gnezda . U početku se zadržavaju na površini gnezda a potom počinju da jedu tek otvorene pupoljke i made listove.

Larve: skoro odrasle gusenice se razilaze i svaka vodi zaseban život hraneći se intenzivno listovima. Krajem maja početkom juna završavaju razviće. Tada pletu retku paučinu po zaostalom lišću, račvama grana i sl. Tu predu kokon u kome prelaze u lutku.

Značaj: gradogena vrsta. Gusenice su štetne za čoveka i životinje zbog prisustva žarnih dlaka.

Suzbijanje:

Mehaničke mere: sakupljanje i spaljivanje guseničnih gnezda

Hemijske mere: primena odgovarajućih preparata

Leucoma salicis
topolin gubar

Hraniteljke: *Populus, Salix*

Rasprostranjenje: Paleartik, uneta je u Severnu Ameriku

Generacija: kod nas dvostruka u severnoj Evropi jednogodišnja

Rojenje: prva jun-jul, druga septembar-oktobar. Leptiri su aktivni noću i jako su fotofilni

jajno leglo

jajno leglo skinuto sa podloge

Polaganje jaja: u legla od po 200 - 300 komada na koru debla ili debljih grana. Leglo prekriva penastim sekretom.

predlutka

lutke

lutka

Lutka: odrsle gusenice retkim paučinastim nitima povezuju delove nepojedenih listova i tu prelaze u stadijum lutke. Ukoliko je svo lišće pojedeno onda upletu niti oko račvi grana ili u krupnim pukotina kore.

Prezimljavanje: larva drugog reda trećeg stupnja u zimskim zapredcima koje isprede od paučine u pukotinama kore ili ispod mrtve odlubljene kore.

Larva: u proleće (april) larve napuštaju zimska skloništa i nastavljaju sa ishranom. U početku skeletiraju list, zatim ga rupičasti izgrizaju a kad odrastu izgrizaju ga u potpunosti. Krajem maja, početkom juna one su u potpunosti odrasle. Tada pletu kokone i prelaze u stadijum lutke.

Značaj: gradogena vrsta

Suzbijanje:

**Hemijske mere: zimsko tretiranje,
primena odgovarajućih prepa-
rata za folijarno tretiranje**

Lymantria dispar

Hraniteljke: široko polifagna vrsta

Rasprostranjenje: Paleartik, uneta je u Severnu Ameriku

Generacija: jednogodišnja

Rojenje: kraj juna i jul. Ženka ne leti, mužjak je dobar letač

Polaganje jaja: u legla sa 200 do 400 jaja,
ređe 600 do 800. Postoje legla i sa
više od 1000 jaja

Prezimljavanje: jaje. Embrionalno razviće se završi 25 do 30 dana nakon polaganja.
Larve: početkom aprila

I stupanj u ogledalu

Larve: razviće gusenica traje oko 2 meseca. Za to vreme one se presvuku 4 ili 5 puta. Početkom jula su potpuno odrasle. Tada traže pogodno mesto (pukotine kore, rašlje grana, uvijeno lišće, odlubljena kora, rupe u deblu i sl.) i u njemu prelaze u stadijum lutke

Lutke: stadijum lutke traje oko 2 nedelje

♀

Značaj: gradogena vrsta

Suzbijanje:

Mehaničke mere: giljenje i spaljivanje
jajnih legala

Suzbijanje:
Tretiranje odgovarajućim preparatima

Hyphantria cunea
dudavac

Hraniteljke: široko polifagna vrsta
Rasprostranjenje: Severna Amerika,
unet u Evropu (Mađarska 1940)
Generacija: dvostruka

Rojenje: prvi put krajem aprila i u prvoj polovini maja. Drugi put sredinom juna. Leptiri su aktivni noću.

Polaganje jaja: u legla od 600 – 900 komada na naličje lista

Larve: u početku se ne razilaze već žive zajedno u guseničnim gnezdima koje grade povezivanjem okolnih listova paučinstim nitima. U početku skeletiraju listove.

Larva: odrasle gusenice se razilaze i žive samostalno izgrizajući u potpunosti listove. Pred kraj razvića zavlače se u pukotine ili u druga skrivena mesta i tu u retkom kokonu hrizalidiraju.

Larva: početkom jula pile se gusenice druge generacije. Krajem avgusta ili početkom septembra završavaju razviće, traže pogodna mesta i u njima prelaze u stajum lutke. U stadijumu lutke prezime.

Značaj: gradogena vrsta

Suzbijanje:

Mehaničke mere: prikupljanje i uništavanje legala

Hemijske mere: tretiranje odgovarajućim preparatima

Hymenoptera: Diprionidae

Neodiprion sertifer – riđa borova zolja

Hraniteljke: *Pinus*

Rasprostranjenje: Evropa, severna Azija uključujući
i Japan. Introdukovana je i u Severnu Ameriku

Generacija: jednogodišnja

Rojenje: oktobar

Polaganje jaja: na četine oko pupoljaka na vrhovima
bočnih grana ili vrha krune
Prezimljavanje: u stadijumu jajeta

Larve: počtkom aprila

Larva

Lutka

Lutka: početkom juna odrasle gusenice se spuštaju na zemlju i u stelji predu kokone u kojima prelaze u stadijum lutke.

Značaj: gradogena vrsta

Suzbijanje:

Mehaničke mere: sakupljanje i uništavanje legala

Hemijske mere: tretiranje odgovarajućim preparatima

Diprion pini – obična borova zolja

Hraniteljke: *Pinus*

Rasprostranjenje: Evropa

Generacija: jednogodišnja ili dvostruka

Rojenje:

jednogodišnja generacija: krajem maja i jun

dvostruka: prvi put krajem aprila početkom maja
drugi put krajem jula i u avgustu

Polaganje jaja: ženka položi oko 65 jaja u legla

(sa oko 15 jaja) na četine. Jaja su poredana u nizu

Kokon

Kokon

Lutka: dvostruka generacija : prvi put juna, jula,
drugi put u oktobru
jednogodišnja u oktobru

Lutka: prva generacija u kokonu na debljim granama, stablu ili na prizemnoj flori
Druga generacija u kokonu u stelji

Značaj: gradogena vrsta

Suzbijanje:

Mehaničke mere: sakupljanje i uništavanje legala

Hemijske mere: tretiranje odgovarajućim preparatima

Urocerus gigas - velika osa drvenarica

Hraniteljke: svi četinari

Rasprostranjenje: Evropa, Mala Azija, severna Afrika,
uneta u južnu Ameriku i Australiju

Trajanje razvića : različito 3 do 6 godina, pa i više

Rojenje: od juna do septembra

Polaganje jaja: 350 do 500 (po nekim izvorima i do 1000) . Jaja (1 do 3, ređe do 6) su položena u izbušene rupe u drvetu
Larva: buši hodnik prvo u površinskom sloju drveta a kasnije prodire u dubinu. Hodnik je u početku uzan a kasnije povećava svoju širinu. Okruglog je poprečnog preseka

Larva

Larva: larveni hodnik dostiže dužinu do 40 cm. Stadijum larve traje 3 do 6 godina. Pred kraj razvića larva gradi lutkinu kolevku u kojoj prezimi. Lutkina kolevka se nalazi u blizini površine drveta. Njen prečnik je isti kao i prečnik larvenog hodnika i ne sadrži crvotočinu. U proleće naredne godine larva prelazi u stadijum lutke iz koje se javi imago koji izgriza okrugao izletni otvor.

Značaj: tehnička štetočina

Suzbijanje:

- 1. brz izvoz posečenih trupaca iz šume**
- 2. ostavljanje što nižih panjeva**
- 3. sanitarne seče i brz izvoz posečenog materijala**
- 4. održavanje šumskog reda**

Camponotus herculeanus
veliki šumski mrav

Hraniteljke: hrani se mednom rosom biljnih vaši.

Mravinjak gradi u drvetu smrče, ređe bora i jele

Rasprostranjenje: Evropa, Mala Azija, unet je u severnu Ameriku

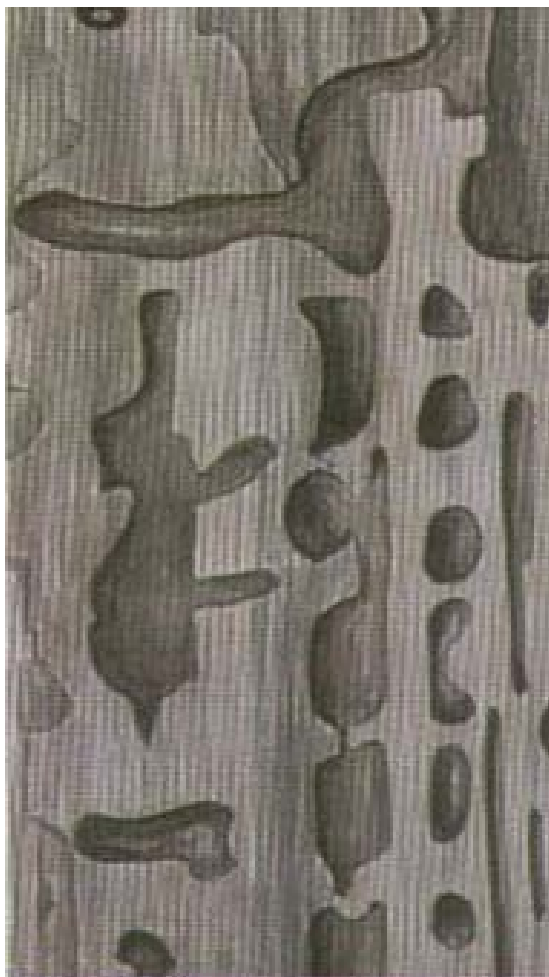
Rojenje: maj, jun

Polaganje jaja: ženka polaže 12 – 20 jaja u komorice ispod kamena ili komada drveta.

Zasnivanje kolonije: iz položenih jaja javlja se potomstvo koje ženka sama podiže tokom leta i jeseni. U proleće javljaju se radnici koji preuzimaju brigu o potomstvu. Kada se kolonija dovoljno poveća prelazi u drvo.

Mrtvo drvo

Živo drvo

Živo drvo

Značaj: može predstavljati značajnu tehničku štetočinu na stabalima u šumi. Takođe može naneti značajne štete na oborenom i ugrađenom drvetu (slagališta drveta i drvene kuće)

Suzbijanje: seča napadnutih stabala